СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL. Ч. 107. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 9 травня 1932. VOL. XL. No. 107. Jersey City, N. J., Monday, May 9, 1932. THREE CENTS.

ВЕЛИКОДНА ПИСАНКА - РІДНІЙ ШКОЛІ В КРАЮ.

ДАЛЬШІ АРТИСТИЧНІ УСПІХИ УКРАЇНСЬКОГО ХОРУ І ТАНКУ

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Виступ Українського Хору Кошиця і Школи Українського Народнього Танку В. Авраменка випав у Филаделфії під артистичним оглядом таксамо добре як і в Вашинґтоні, Балтіморі, Вілмінґтоні й Алентавні, де вже такі виступи відбулися.

Публика витала співаків і танцюристів з великим захопленням. Вручено теж чудові вінки дириґентови А. Кошицеви і балетмайстрови В. Авраменкови.

Та американської публики не було стільки, скільки можна було надіятися по Филаделфії. А тимсамим велика галя „Академі оф Мюзік" була виповнена тільки до половини.

Д-р В. Ґалан відкрив виставу і впровадив як головного бесідника Дж. Гемптона Мура, мейора Филаделфії. Мейор привитав артистів і гостей від імени міста та підніс вагу влаштованого Українцями свята.

По виставі мейор відфотоґрафувався з цілим хором і танцюристами.

ПРЕЗИДЕНТ АПЕЛЮЄ ДО НАРОДА.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер заявив у розмові з журналістами, що він звернувся з гострим словом до конґресу тому, щоби звернути загальну увагу цілого народа на ту небезпеку, яка повстає з того, що конґрес не береться за конструктивну працю, а слухає ріжних лабіїстів.

У Білім Домі кажуть, що президента засипано з усіх сторін Америки телеґрамами, в котрих дякують йому за рішучість, з якою він напятнував конґрес за бездільність.

У СТАЛЕВІЙ ПРОДУКЦІЇ ДАЛІ ЗМЕНШУЮТЬ ПЛАТНІ.

НЮ ЙОРК. — „Юнайтед Стіл Корпорейшен" проголосила, що з днем 16 травня приступає до 15% знижки заробітних платень. Отся знижка діткне яких 200,000 робітників.

Це вже друга знижка на протязі одного року. За першим разом знижено платні на 10%.

Вже від довшого часу говорили, що прийде до такої знижки, але ніхто не припускав, що вона буде така велика.

Заробітні платні будуть тепер менше-більше такі, як були в 1921 р.

„Бетлегем Стіл", себто друга найбільша в Америці сталева компанія, заповідає, що теж приступить до нової знижки платень.

НА БІРЖІ ПОЛІПШАЛО.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська біржа зареаґувала на гостре слово президента, як і на нові знижки платень, тим, що ціна вартісних паперів підскочила нагло сильно вгору.

ҐАРНЕР ЗАПАЛИВ СОБІ ВОЛОССЯ НА ГОЛОВІ.

ВАШИНҐТОН. —Президент палати послів, Ґарнер, так був поіритований доганою президента, киненою в сторону конґресу, що не завважив, як запалилося на його голові волосся від циґара, що його держав над головою. Доперва ґазетні репортери завважили дим на голові та почули запах тліючого волосся. Вони і погасили вогонь.

СТРІЛЯЛИ ДО ДЕМОНСТРУЮЧИХ З МАШИНОВОГО КРІСА.

ШИКАҐО. — Місцеві комуністи, розлючені на поліцію за розбиття першотравневої паради, рішили відбути в Мелроз Парк масове віче. Поліція хотіла розігнати демонстрантів, бо віче було недозволене. З того прийшло до суматохи між поліцією і тими, що хотіли мітінґувати. Підчас суматохи вистрілено з машинового кріса, а наслідком цього ранено 8 комуністів. Поліція каже, що цей вистріл з машинового кріса був припадком, бо полісмени стріляли, але по землі.

ЗГОРІВ ПРИЧАЛ ЛІНІЇ КУНАРДА.

НЮ ЙОРК. — Цілий день горів причал корабельної лінії Кунарда, з якого відпливають до Европи такі відомі кораблі як Аквітанія, Беренґарія і Мавританія. Шкода виносить коло $2,000,000. Частина причалу запалася в ріку Гудсон. Не обійшлося без одної смерти і важких ушкоджень тіла в боку тих, що гасили огонь.

ДОМАГАЮТЬСЯ $500,000,000 ДЛЯ БЕЗРОБІТНИХ.

ВАШИНҐТОН. — Демократи плянують добитися в конґресі ухвали на випуск бондів на суму пів біліона долярів, які були би вжиті на допомогу безробітним.

РУЗВЕЛТ НЕ ТАКИЙ УЖЕ ПЕВНИЙ.

Шанси нюйорського ґовернора Рузвелта на демократичну номінацію на президента змаліли, бо в Каліфорнії вийшов побідником Джан Ґарнер, президент палати послів.

ПАРИЖ БЕЗ ТЕАТРІВ І КІН.

Власники паризьких театрів рішили замкнути театри на знак протесту проти високого податку від вистав. До них прилучилися теж власники кін, цирків і кабаретів. Власники вислали до міністерства скарбу, Фляндена, делеґацію, яка домагалася обнижки державного податку і скасування спеціяльних оплат на безробітних. Міністер приобіцяв піти назустріч домаганню власників забавових підприємств.

БОЛГАРІЯ НЕ ХОЧЕ ПЛАТИТИ РУМУНІЇ.

Румунський денник „Адеверуль" помістив статтю, в котрій говориться, що тому, що Болгарія відмовилася заплатити Румунії 55 міліонів леїв, Румунія не має іншого виходу, як зревідувати платничу спроможність державного скарбу. Цю статтю вважають у політичних кругах як натяк, що й Румунія оголосить мораторію в сплачуванню заграничних довгів.

ХОТЯТЬ ЕМІҐРУВАТИ ДО МАНДЖУРІЇ.

Еміґраційний Синдикат у Варшаві доносить, що останніми часами зголошується багато осіб до станиць Еміґраційного Синдикату, що хотять виїхати до Манджурії. Особи ті заохочують непокликані особняки, які поширюють неправдиві вістки, що там можна легко вступити до японської й американської армії на Далекім Сході та дістати добре платну посаду в адміністрації.

УБИВСТВО ПРИ ШАМПАНСЬКІМ.

В Констанці (Румунія) арештували бувшого французького консуля, Маґрена. Він був у товаристві теперішнього консуля та артисток Шварц і Тот. У підхмеленім стані витягнув Маґрен револьвер і почав жартувати, що нібито застрілить Шварцову. Але нагло впав стріл і Шварц повалився трупом. Гості почали панічно тікати. Зявилася поліція й приарештувала Маґрена, що випив забагато шампанського.

ДИКІ КОТИ НА ЗАКАРПАТТЮ.

Бухгальтерови Бантілевих хемічних заведень, Бунькови, вдалося застрілити в закарпатських лісах коло села Ворочева великого дикого кота, довгого майже півтора метра.

УЧЕНЬ ПОВІСИВСЯ.

В місті Радивилові, повіт Дубно, повісився учень 5-тої кляси вселюдної школи в Бродах, 14-літній Олександер Тупілко. Причина самогубства — нехіть до науки і страх перед карою за це.

КАПОН СТАВ ЗВИЧАЙНИМ ЧИСЛОМ 40886.

Ал Капон, ославлений шикаґовський ватажок, сидить уже в атлантській тюрмі разом з тисячами інших вязнів. Він зачав відсиджувати кару 11-літньої вязниці й відразу мусів приноровитися до вязничної дисципліни. Тут він не є нічим іншим, лише вязнем ч. 40886.

ЗНАХОРКА ЙОМУ ДОГОДИЛА.

В селі Дади, білостоцького повіту, один ходачковий шляхтич підчас косовиці набрався ревматизму. По якомусь часі наслідком тієї недуги не міг ходити. І замісць піти до лікаря, він удався до знахорки. Ця знахорка, теж шляхтянка, порадила йому, щоби він висмарував крижі спіртом і запалив, а вогонь „витягне" недугу. Недужий так і зробив. Тепер вертиться в болях і проклинає свою дурноту.

З РАЮ СОВІТІВ ПО... МУКУ ДО СУСІДІВ.

На Мінщині з радянського боку селяни переходять нічю кордон і по селах з цього боку просять муки і зерна. Тепер зимою, щоб їх не запримітила кордонна сторожа, вони вдягають білі простилара.

ПІМСТА БУГАЯ.

Різник Фрайліх Манес у Лодзі, убиваючи бугая, сів собі на ньому, щоби приспішити уплив крови. В одну мить бугай зірвався на рівні ноги й, ударивши різника рогами, упав мертвий. Різник стратив око, потовк голову й поранив собі обличе.

ЗАДАВИВСЯ ГРІШМИ.

У Франції в місті Ліоні один власник каварні заподіяв собі смерть у небувалий спосіб. Він кількома наворотами напився вероналю, але смерть не приходила. Тоді сів біля стола й почав проковтувати 1,000 і 100-франкові банкноти. І так довго їх проковтував, поки ними не задавився.

ПИТАЮТЬ І ШУКАЮТЬ...

Від часу нарад і внесення протестів проти відомого законопроекту, повіяв на Жидачівщину інший вітер. Поліція випитує наших селян по кілька раів, хто був на нараді, що говорили, хто скликав і таке інше. Дивно стає, бож представники влади були на нараді і все чули. Лякають тих, які підписували петиції, а навіть грозять війтам за те, що протустували від громадської ради.

ПАЛЯТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКІ УСТАНОВИ.

На терені Радянської Білоруси, особливо в округах борисівській і заславській, щораз частіші випадки підпалювання магазинів, кооператив і ріжних державних будинків. В селі Страшний Луг біля Борисова підпалили велике колективне господарство. Згоріло 7 будинків. В крайській окрузі спалили колгосп.

НІМЦІ МАЮТЬ БІЛЬШІСТЬ У МЕМЕЛЮ.

У Берліні панує велике задоволення зприводу виборів до місцевого сойму в Мемелю, де на виборах змагалися головно Німці та Литовці. Німці вибрали 24 своїх послів, а Литовці лише 5, як було й раніше. Німеччина вважає, що тепер Ліґа Націй мусить припильнувати, щоб статут автономного міста Мемелю не був порушений і щоб литовський ґубернатор уступив зі свого становища.

НАЧАЛЬНИК ТЮРМИ В ТЮРМІ.

В Польщі, в Заверцю, начальник тюрми, Рава, був доброго серця й засуджених на тюрму за добрий хабар випускав на волю. Тепер, коли його посадили за це в тюрму, виявляється, що „звільнених" ним із тюрми є дуже багато.

ЗЛОДІЙ ПІДЧАС РОЗПРАВИ ЧКУРНУВ ЗІ САЛІ СУДУ.

В лодзькому суді відбувалася розправа проти трох злодіїв. До розправи покликали багато свідків і тому треба було перейти до більшої салі. Підчас переходу в метушні злодій, Станіслав Кендзєра, втік. Це запримітили щойно підчас дальшої розправи. Облава його не спіймала. Його засудили заочно на 3 роки тюрми. По якомусь часі Кендзєр таки попався в руки поліції.

НОВИЙ ВИНАХІД У ЛЕТУНСТВІ.

Французький інжинір вибудував такий літак, що у випадку небезпеки ціла кабіна з подорожними відривається від апарату й при помочі легкопаду спадає на землю. Винахідник зазначує, що коли подорожні підчас катасрофи сидітимуть спокійно на своїх місцях, тоді можна буде осягнути повну безпеку у спаданню.

ПРОТИБОЛЬШЕВИКИ ВСІХ КРАЇВ, ЄДНАЙТЕСЯ!

Французька редакторка Сюзан Бертійот була якийсь час у Радянському Союзі та приглянулася добре життю-буттю в совітському раю. Її водили большевики тільки туди, де їм подобалося, але вона сама проникнула й у такі місця, де большевикам було неприємно. Тепер пані Бертійон ділиться своїми враженнями з читачами денника „Матен". Вона пише: „Пятилітка, це передусім плян военного підготовлення. Колхози і совхози, це ніщо інше як збіжеві фабрики, що роблять на армію й комуністичних верховодів. Суконні фабрики виробляють матерії тільки для армії. Більше й не вистарчає. В уральських фабриках, де роблять німецькі інжинири, підготовляють хемічну війну, війну газами". Пані Бертійон розкриває дійсне облича сталінського самодержавя і каже, що для спасення світа треба московському гаслу: „Комуністи всіх країн, єднайтеся", протиставити гасло: „Антикомуністи всіх країв, єднайтеся!"

РОСІЯНИН УБИВ ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ

КАЖЕ, ЩО ПОМСТИВСЯ ЗА ПІДДЕРЖКУ ФРАНЦІЄЮ БОЛЬШЕВИКІВ. ДУМАЮТЬ, ЩО ВБИЙНИК БОЖЕВІЛЬНИЙ.

ПАРИЖ (Франція). — У пятницю, в третій годині зполудня, Росіянин Ґорґулов застрілив президента Франції, Думера. Президент приїхав на благодійний книжковий базар ветеранів світової війни. Ґорґулов дібрався до президента й трома револьверовими стрілами тяжко поранив його. Найнебезпечніша рана була в руку, бо куля розірвала бючку, що спричинило великий уплив крови, а друга тяжка рана в голову, яка властиво й стала причиною смерти президента.

Президентови Думерови було 75 літ віку. Його щойно рік тому вибрано на цей високий уряд, перемігши Аристіда Бріяна. Смерть його припала на час завзятої передвиборчої аґітації до парляменту, що ще більше ускладнює й без того невідрадну політичну ситуацію в републиці. Партійні лідери рішили зменшити свої напади на противників, а Еріо, що веде опозицію проти сучасного уряду Франції, навіть відмовився виголосити радіом свою відповідь премієрови Тардє. За три дні мають відбутися вибори нового президента, на що уряд скликає парлямент і сенат.

Разом з президентом був поранений письменник Клод Фарер та директор паризької поліції, Ґюшар. Обидва вони поранені легко. Ґорґулов — по народженню Вірменин. Підчас горожанської війни в Росії він командував на Кримі повстанцями, котрі звалися „зеленими" й виступали одночасно проти большевиків та добровольців-царистів. Себе він називає основоположником і провідником партії фашистів-демократів, котра бореться проти большевиків і царистів. Каже, що вбив президента, ні з ким не змовляючись. Він хотів цим відплатитись Франції за те, що вона політично та фінансово підтримує большевиків у Росії, а також сподівався, що вбивство президента Росіянином викличе війну між Францією та большевицькою Росією.

З ріжних неповязаних між собою свідчень Ґорґулова та його поведення поліція приходить до висновку, що вбийник не при здоровому розумі. Він скінчив у Празі в 1928 р. університет з дипльомою лікаря. Натовп старався злінчувати вбийника, та поліція з великим трудом оборонила його.

Вбивство президента Франції схвилювало ввесь світ. Покійний Думер утратив на великій війні чотирох своїх синів, що були офіцирами французької армії. Він є другим президентом Франції, якого вбили на цьому високому становищу.

ЗАМАХ НА ЄГИПЕТСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

КАЇРО (Єгипет). — Лише випадок уратував від загибелі премієра міністрів, Сідкі Пашу. Його потяг спізнився 10 хвилин, а в той час на залізничім шляху вибухла бомба, яку підложили терористи під залізничі рейки недалеко міста Тема. Вибух був такий сильний, що розніс рейки на 15 ярдів та зруйнував шлях. При тім убито одного сторожа.

В місті Тата премієр Сідкі Паша виголосив промову, в якій між іншим згадав про замах на його життя. Він заявив, що цей замах лише більше обєднає населення біля його уряду. Поліція не може знайти слідів напасників, не зважаючи на всі старання.

НЕМА СПОКОЮ В ШАНҐГАЮ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Обурення китайських мас проти уряду за його замирення з Японією все більше зростає. Можна сподіватися скорого упадку нанкінського уряду. Японці звільняють від своїх військ позиції довкола Шанґгаю, але евакуація проходить з трудом через ворожнечу китайського населення.

Шанґгайський комітет по влаштуванню бойкоту японського краму розіслав до ріжних міст Китаю телеґрами з закликом продовжувати бойкот проти Японців, не зважаючи на мир. Ку Таїші, китайський товариш міністра справ закордонних, котрий підписав мировий договір з Японцями, подався до димісії, бо всі китайські патріоти дуже на нього обурені.

РОСІЯ КУПУЄ ПШЕНИЦЮ В КАНАДІ.

ЛОНДОН (Англія). — Радянський представник у Лондоні закупив 1,500,000 бушлів канадійської пшениці. Всю пшеницю мають доставити з Ванкувера до Владивостока. Большевицькі аґенти стримуються від усяких коментарів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СЬОГОРІЧНИЙ ПЕРШИЙ ТРАВЕНЬ

З приводу традицийного свята першого травня розписалися комуністи, що це буде великий перегляд сил, рішених на суспільну революцію революціонерів. Дехто з застрашених консерватистів узяв цю писанину на серіо і, замовив спеціяльну порцію поліцменів та видав спеціяльні осторогі.

Прийшов перший травень, день перегляду революційних сил. Викликані поліційні резерви позіхали з нудів під лямпами. Газетні репортери й фотографи ждали суспільної революції й, не діждавшись, верталися домів з пустими руками. Не могли цеї сили добачити. Навіть жадні сензації газети не могли видушити чогось на першу сторону.

Правда, цього року революційні сили були розбиті. Одного дня робили похід соціялісти, а комуністи стояли попід мурами та гуділи й свистали їм. На другий день робили похід комуністи, а соціялісти стояли попід мури й показували їм від носа. Газети кождої групи лаяли другу групу як зрадників революції, котрі розколюють спільні сили революції. Виходилоб, що якби не друга сторона, то вже нині була би в Америці суспільна революція. Та на ділі, хочби навіть злучити в одно соціялістів і комуністів, то в Америці сил на революцію нема.

Хоч тут є дещо революційного настрою серед американської інтелігенції, то вона не має впливу на маси американського фабричного пролетаріяту. Цей навіть себе зовсім пролетаріятом не вважає, бо пересічний американський робітник думає, що він не на все буде робітником, а тільки хвилево, поки не підробиться та не розпічне свого бизнесу.

Коли в якому народі є революційні течії, то їх видно передовсім серед молодежи. Цього не видно в Америці. Є люди, котрі кажуть, що серед студентів університетів є багато радикальних людей. Та коли редакторів студентських ґазет уважати за мірник студентських настроїв, то показується, що студентська молодіж Америки наскрізь консервативна. Коли редакція газети студентів Колюмбійського університету спитала редакторів інших студентських газет, кого вони хотіли би бачити слідуючим президентом Злучених Держав, то майже половина заявилася за Гувера, одна осьма частина за Рузвелта, одна десята за Бейкера, а тільки одна десята частина за соціялиста Нормана Томаса. Комунізмом вони не цікавляться: тільки один редактор на 102 заявився за признання Росії.

Такий є світ, в якому ми жиємо і нічого не поможе закривати собі його своїми бажаннями, щоби він був інакший.

БОРОТЬБА ЗА ЗЕМЛЮ

Ніякий нарід, який не має власної території, не може мати домагань на самостійне, державне життя. Бо де його закріпить? Тому то Жиди, хоч які розмірно богаті, скільки цінностей внесли в людську культуру на всіх ділянках, хоч як кріпко відчувають свою кровну лучність, не можуть створити своєї держави. Тому то прихильні до них держави творять для них корисні умовини в Палестині, чи на степах таки нашої України. Рідна земля в руках народу, це нероздільне поняття від самого народу. Рідна земля, це та цінність, яку вже від природи одержав кожний нарід, щоби, як одиниця, використовував своє право на розвиток своєї матеріяльної та духової культури для добра цілого людства. „Україна" — це в ширшому розумінню та грудка землі, про яку пише В. Стефаник у своєму оповіданню „Сини". Особливо високе значіння має земля для нашого з природи рільничого, а численного та вбогого на неї народу. Наш нарід не доїдає, а все випродує (збіже, набіл, худобу і т. п.), щоби бодай оплатити державні повинности. Для нього остається недосяжним ідеалом те, що для своєї вигоди має віддавна пересічний чужинець. Коли економічна криза нищить покупну силу людини, тоді наближення до природного життя облекшує істнування. Але на це треба мати цю підставну цінність, якою є — **земля**.

В нашого народу було її завсіди обмаль. Ця земля була в руках тисячки вибранців, а тим, що на ній працювали, оставалось одно право: забиратися з неї. Внаслідок примінювання такого „права" до нашого народу вже за часів австро-польських урядів приходили на маєтки розтратних польських дідичів мазурські кольоністи, що набували землю при допомозі дешевого кредиту в польському „Парцеляційному Банку". Українці не мали ані капіталу купувати землю, ані змоги оснувати для своїх потреб такий банк з причини противного польського становища у Відні до тієї справи.

Маючи в руках владу, поча**ли теперішні польські круги виповнювати пляни своїх предків, ухвалюючи закони про кольонізацію.**

На підставі „земельного закону" з 17. грудня 1920 р. держава набула в 22 українських і білоруських повітах землі бувшої царської родини, маєтки колишнього Селянського Банку, церковні й монастирські землі та маєтки тих власників, які до 1. травня 1921 р. не вернулися із заграниці. Ті землі мала право польська держава розділити поміж бувшим жовнірів польської армії.

На підставі другого закону, ухваленого тогосамого дня „про надїл землею жовнірів польського війська", мала держава право наділювати безплатно землею до 45 гектарів інвалідів польського війська й добровольців-фронтовиків. Всі інші польські бувші жовніри дістали право набувати землю на дуже догідних умовах.

До 1929 р. виплатила держава тодішнім власникам землі кругло 100 міліонів золотих, а крім того дала новим кольоністам поверх 26 міл. кредиту й близько 6 міл. золотих безповоротної допомоги. До тої-пори розділила держава 256,162 гектарів землі, на яку спровадила 7,675 родин польських військових кольоністів. Та ласих на дешеву або безплатну землю було більше, як самої землі. Тому в 1930 р. предложено соймови у Варшаві до ухвали законопроєкт на розширення попереднього закону. Але українські й білоруські посли дуже завзято його поборювали, а тимчасом сойм був розвязаний. Тоді на підставі права, яке має президент польської держави, вийшов декрет, який не тільки давав значні полекші тим, що вже набули землю (звільнював їх від решти платности, яку мав заплатити за них державний скарб), але й зовсім звільнював від платности тих, які щойно тепер хотіли набути землю. **Колиб для всіх не стало** землі, тоді уряд мав брати з тієї земельної резерви, що була призначена для парцеляції між цивільне населення.

Одначе на цьому не стало. Дня 17. лютого 1932 р. ухвалив варшавський сойм закон, на підставі якого держава має право виключно на українській території (у воєвідствах новгородському, виленському, поліському й волинському та двох повітах воєвідства білостоцького) забирати землю, призначену на парцеляцію між **рільників** і давати її **безплатно** бувшим жовнірам польської армії, їхнім родинам, а навіть військовим організаціям. Коли котрись із дотеперішніх кольоністів не вмів чи не хотів добре господарити й „запустив" свою набуту землю, він має право виміняти собі її на ліпшу, а ті, що **винаймали** від держави землі, призначені на парцеляцію для цивільних рільників, мають право її **задержати.**

Цей закон, під скромним іменем про т. зв. „доповнення приписів у справі надавання землі жовнірам польського війська", має далекосягле значіння не тільки для теперішности, але й для далекої будучности. Безперечно, що він заважить навики на взаєминах обох народів: українського й польського. Не дивно, що український, а з ними й одинокий білоруський посол (Єремич) виступали з найбільше річевими аргументами проти ухвали того закону. **Цей закон має створити новий етнографічний терен — польський між тереном Білоруси й України, кладучи головний натиск кольонізації на Поліссю.** Коли Українці не могли побороти предложеного урядом проєкту, тоді рішили відкликатися з тим до опінії світа, вносячи відповідну жалобу до Ліґи Націй. Крім цього заповіли, що як у сеймі, так і поза границями будуть проти нього боротися всіми силами. А білоруський посол Єремич заявив, що законопроєкт **буде поборювати всіми дозволеними й недозволеними засобами.** „Прийде час — говорив він — коли не буде до нас посилатися осадників, але треба буде тих забирати, які в нас поселилися".

Відповідаючи на промови українських (і білоруського) послів, сказав у соймі міністер земельних реформ, Козловський, що Українці зовсім не мають причини до нарікання на цей законопроєкт, бо він їх не кривдить, як такий, що не відноситься до Сх. Галичини. Це дає очевидний доказ, що політичним польським кругам іде рішучо про те, щоби збудувати мур між українською Галичиною й рештою українських земель, що простягаються в Польщі. Але чи можливо заставити серце й розум тодї мовчати, як одна з частин української території загрожена у своєму істнуванні?

Перший кольонізаційний закон (з 1920 р.) можна було собі ще витолкувати военним похмілям, в наслідок війни, яку програли Українці. Зрештою — це було в часі, коли Галичина ще не була формально частиною Польщі, коли в польських законодатних тілах не було українського представництва, коли не було кому виязнити справи так, як це зробили українські соймові посли тепер. Це, що сталося 17. лютого 1932, це на холодно передуманий плян на винищення українського народу, зводячи його до жебрацтва. Цей закон торкає вправді в першій мірі Волинь і Полісся, саме ті землі, де згідно зі списом людности з 1921 р. більшість усіх істнуючих господарств — це невистарчаючі господарства до пятьох гектарів, тоді як на підставі даних устійнених у держ. інституті в Пулавах, на зовсім поодиноке життя одної родини на Волині не вистарчає навіть 15 гектарів, а на Поліссі і 20-гектарове господарство. А зрештою — Волинь і без того вже має густіше населення, як н. пр. Поморє. Чомуж на тій землі нема кольонізації? А в тім, колиб навіть Волинь була рідко заселена, — тоді в першій мірі має до неї право українська людність української Галичини, де вже й так є повіти, що мають до 160 мешканців на квадратовому кільометрі.

В 1886 р., за часів Бісмарка, ухвалила Прусія кольонізацію польських земель, що були тоді під Прусами. Від тієї хвилини, аж доки не впала пруська держава, боронився польський нарід проти того насилля, настроюючи проти нього всю опінію світа. Безперечно, що й Українці в імя свого істнування мусять боронитися також проти постанов вимкового закону, яким є закон про кольонізацію. А будуть боронитися не виключно тому, мовби то той закон був засобом польонізації. Український нарід у той час вже високо свідомий. Головне те, що кольонізація мусить потягнути за собою зубожіння місцевого населення, а це зубожіння доведе нас до всяких важких господарських противностей, а тимсамим не дасть змоги піднести духову культуру нашої народної маси так, як це можна би.

Наразі істнує в XX. столітю для нашого народу того роду закон, який видавали для завойованих народів старинні завойовники.

X.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Г. П., Скрентон, Па. Ваш допис про протестаційне віче прийшов запізно. Чому пропагаєте того роду справи до останньої хвилі?

О. К., Клівленд, О. Такі жертви збирано по всіх громадах і по многих товариствах. Вони є призначені на гарну ціль, але льокальну. А як Вам відомо, ми поміщуємо тільки жертви, призначені на поміч старому краеви.

Ніякий культурний нарід не може обійтися без шкільного Товариства, яке в національній державі стає клітиною державно-освітного апарату, а в мішаній — доповнює її занедбання чи недогляди в освітній роботі. — Скільки більше значіння для бездержавного українського народу має „Рідна Школа" в старому краю! Памятаймо на це!

Ювилейний рік 50-ліття „Рідної Школи" використаймо для закріплення дотеперішніх її досягнень. Даймо їй тверду основу на будуче півстоліття.

В. Будзиновський.

ЗРУЙНОВАНА ГРОМАДА

(З моїх спогадів).

(4)

На всі ті кошти складалися всі громадяни з винятком одного Грабовського, бо він знав, що спільну сіножать громада дістане хіба лише тоді, коли її купить. Вйтиху Настунию се дуже сердило. Вона потерпала, що через одну таку „паршиву вівцю" громада готова програти. Вона стала проти Грабовського троюдити горячіших парубків. До вуха Грабовського долітали погрози, що його спалять, що його вбють. Та він пильнувався і добре обезпечив себе. На своє щастя він побудувався був за селом, так, що до його хати не легко було непомітно підійти. До села не потребував зазирати, ні крізь село переходити. Купив собі чотири дуже люті собаки, рушницю і два револьвери. В хаті був безпечний. Ідучи в поле або до міста, брав з собою револьвери і село обходив.

Жандарми стали нишпорити і розпитувати, щоби зібрати матеріял, яким старостві і суд могли би Файта пришпилити і зробити нешкідливим, бо він обмотав, висмоктував і заганяв у щораз більші судові кошти не лише одну громаду Дубенко. Він свою протизаконну адвокатську практику поширив також на інші громади і обдурював людей. Даремний був труд жандармів. Вони не могли зібрати доказів на те, що Файт своєю адвокатурою заробкує; вони не годні були зібрати доказів його обманств.

Причиною такої жандармської безсильности була політика Австрії в Галичині. За всяку ціну, отже і за ціну подоптання всяких законів, всяка влада в Галичині, отже і жандармерія, була обовязана стояти на сторожі інтересів і забаганок аграрної буржуазії проти хлопа. Хто хлопа боронив проти пажерливости і протизаконних забаганок сільського пана, на того староство і суд спускали таких собак, як жандарми. Знаючи з довголітньої практики і з традиції, що обовязком жандарма є вислугуватися панови на шкоду хлопа, люди в Дубенку ґадали, що й тепер жандарми відступлять тому, бо Файт є сердечним приятелем народу і знає способи, якими при його помочі громада відбере свою сіножать. Гадаючи, що жандарми хочуть взяти Файта під ключ лише на те, щоби таким способом вдержати сіножать при Нехелесі, люди з Дубенка обріхували жандармів, що вони Файтові ніколи за ніяку прислугу в їх спорі з Нехелесом ніяких грошей не давали. Що найбільше звертали Файтови кошти подорожі, коли він коли на їх жадання куди поїхав. Щоби не втратити Файта, щоби разом з ним не втратити сіножати, деякі громадяни Дубенка й у суді переслухувані як свідки, під присягою збрехали, що вони Файтови за ніякі його поради і услуги в їх процесі ніяких грошей не давали. Таким способом вони стягли на себе небезпеку тяжкої вязниці до 5 літ.

Ще коли я про сю трагедію Дубенка, про сіножать, про Нехелеса і про Файта не знав нічого, приїхав я до Монастириськ, щоби на вічу моїх виборців виголосити звіт з моєї посольської роботи і з роботи Українського Клюбу в австрійськім парляменті. Я заїхав до адвоката д-ра Анзельма Мозлера.

Коли тепер я вже добалакався до того Мозлера, мушу на хвилю відступити від теми, щоби сказати пару слів про того, що хоч не Українець, хоч Жид, то заслужив собі на згадку в історії української політики багато теплішу, як не один український адвокат, котрого імя ще довго і голосно буде лунати в політичній історії галицьких Українців. А Мозлер був соціялістом. Ще більше, як вирозумована соціяльна теорія, на характер його громадянської роботи впливала інтензивна любов до всякого бідного, визискуваного, поневіряного, поневоленого, гнобленого. Ця любов сильно пробивалася в усій його акції, на кождім кроці в його поведенню — як в політичній роботі, так і в заводовій на свій хліб насущний. А. Мозлер був не тільки вирозумованим соціялістом, але й чуттєвим.

Хоч А. Мозлер був соціялістом, він до одинокої тодішньої соціялістичної партії, себто до соціял-демократів, не належав, бо в його очах польська соц.-демократія була замало революційна, замало... соціялістична, і як на український край, її польськість була націоналістичним імперіялізмом. Іншої соціялістичної партії в Галичині не було, бо жменька української соціял-демократів була тільки філією польських соц.-демократів. На добавок А. Мозлер не хотів бути тільки теоретизуючим мрійником соціялізму, ані соціялістом для моди. Він хотів ділати практично в користь працюючої верстви — наскільки на терені його адвокатської практики для такого, як він, були умовини до практичної роботи, не колідуючої з його ідеєю. Працююча верства на терені адвокатської практики Мозлера була українська, отже він, хоч і не Українець, кинувся до роботи в користь цеї верстви українського народу.

Ще будучи кандидатом адвокатури в Бучачи, А. Мозлер звернув увагу на гірку долю двірських форналів, цеї найнемилосерднїше визискуваної частини рільничого пролетаріяту. Долю тих нуждарів А. Мозлер силувався поправити правною порадою і організованням страйків. Щоби цю акцію поширити на дальші сторони краю, він якийсь час видавав на власний кошт газетку „Двірська служба".

Коли А. Мозлер розпочав свою власну адвокатську практику в Монастириськах, став озиратися за товаришами в своїй публичній позаадвокатській роботі. Знайшов їх між найлівішими радикалами і найлівішими націонал-демократами. Були се виключно хлопи і студенти. Таким способом на терені Монастирищини і Бучаччини утворився невеликий, та на тім терені сильний і рішаючий гурток, неначе окрема політична партія. І я, хоч Львівчик, знайшовся в тім гуртку — як його кандидат на посла, опісля і його посол до австрійського парляменту.

Хоч населення Монастирищини було українське, і як взагалі належало до якоі політичної партії, то до радикальної або націонал-демократичної — осередком політичної роботи на цій території була канцелярія д-ра Мозлера. В справах, в яких була потрібна правна порада для людей з бучацького судового повіту, або в справах, які розтягалися на оба судові повіти (прим. виборів), канцелярія А. Мозлера була центром для обох судових повітів. До розпорядимости української політики було у Мозлера все потрібне для вигідної екзистенції, для повної свободи рухів і для змоги виконування своєї роботи: кандидатови на посла, послови, його агітаторам, політичним організаторам і т. д.

Кождий з вичислених, приїхавши до Монастириськ, мав у А. Мозлера передовсім кватиру, харч і услугу. Був А. Мозлер дома, чи кудись виїхав, політик заїздив до його хати, де був як у себе дома. Хоч там були два постійно застелені ліжка, отомана і в куті складане резервове ліжко, то нераз, як А. Мозлер з якої поїздки вернувся в ночи, не мав де покластися, бо на всіх трох ліжках і на отомані вже хропіли якісь політики... бувало, яких він ані на очи не бачив, про яких ще ніколи не чув. Господар сідав тоді на кріслі, голову спер на столі і так перекуняв ніч аж до рана. Таких гостей А. Мозлер харчував своїм коштом. Як виїздив з Монастириськ, то його кухарка (віртуоз, бо колись була панською кухаркою в шляхоцькім дворі) мала приказ, як зможе — його евентуальним гостям догоджувати. Фіякри в місті мали приказ його гостей на його рахунок возити по цілім повіті. Його політичний гість мав право брати з його канцелярії папір і почтові марки. Як їх не було, то канцелярія брала на його рахунок свіжий запас. Писарі були обовязані виконувати поручення політичного гостя і їх шефа. В часі передвиборчої кампанії в 1911 році А. Мозлер хотів, щоби кандидат на посла і його агітатори мали як найбільшу свободу і як найбільші вигоди. В тій цілі він для них наймив і умеблював окреме мешкання з двох кімнат. Харчувалися далі у нього.

Кільком українським студентам, що визначалися характером і політичним хистом, А. Мозлер своїм коштом уможливив довершення університетських студій. Він фінансував одну дуже небезпечну українську політичну акцію (не терор) і у ній взяв особисту участь, хоч ризикував пару літ тяжкої вязниці з утратою права заробкувати адвокатурою. Імен осіб не наводжу, бо вони ще живуть і я не маю змоги спитати їх, чи позволять.

Треба знати, що адвокатська практика д-ра Мозлера не великі давала доходи. Він не був богачем, який не знає, що з грішми зробити, отже викидає їх на такий нерентовний спорт, як українська політика. Саме ті кошти не позволили відкласти щось на свою власну чорну годину.

(Далі буде).

Цвитуча краса.

— Чи твоя жінка все ще така гарна, як колись?

— О так, лише тепер уже коштує це її більше праці.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

„МИ ГОТОВІ!"

Отакими словами закінчив був свою промову царський міністер Сухомлінов, здаючи звіт про підготовку Росії до війни перед світовою війною. Ну, й почали воювати з отим „ми готові!" А наслідок був такий, що за кілька місяців війни російська армія опинилася без зброї, без набоїв і гола. Тому вона й вкрила своїми трупами Карпати та всі простори широкого фронту від Румунії до Балтійського моря, відходячи під ударами армій ліпше устаткованого ворога. А потім наступив повний розгром армії та самої самодержавної влади.

Ще раніше, коли на Далекому Сході накльовувався конфлікт між Росією та Японією, російські патріоти та воєнні „специ" кричали, що ніхто Японії не боїться, бо „ми її шапками закидаємо". Й почали закидати поля Манджурії не шапками, а трупами вояків російської армії. А потім прийшов розгром цілої Росії й соромницький для неї мир у Портсмуті. Той, кого „шапками хотіли закидати", виграв війну.

Тепер чуємо від большевицьких царів та сатрапів Росії ті самі слова, які чулося з уст сатрапів царя та патріотів Росії. Чуємо оте саме „ми готові!" й „шапками закидаємо!" Можна припускати, що й вислід з цього самохвальства й нахвалювання буде той самий, що для царської Росії. Цього найбільше бояться навіть „вожди пролетаріята", які в дійсности є реставраторами великого імперіялістичного російського царства.

ЯПОНЦІ РОБЛЯТЬ СВОЄ.

Японці, як у царських часах так і тепер, мовчать та роблять своє діло. Вони мабуть і тепер не бояться отого „ми готові", чи отого „шапками закидаємо!" Вони добре знають, що не російський ведмідь хоче їх залякати своїм риком з берлога, з якого він навіть не зважується своєї морди висунути на світ.

Японці знають ще більше Вони знають, що Росія тепер виразно звернула всю свою експанзію в Азію, що вона будує величезні фабрики й заводи по спеціяльним стратегічним плянам военного постачання армії. Це заводи на Волзі, на Уралі й за Уралом, це всі так звані „ґіґанти". Японія знає, що коли большевики не здійснять своїх плянів, то їх здійснить майбутня Росія, бо цеж пляни, збудовані в інтересах російського імперіялізму, який однаково милий і для російських монархістів, і для демократів, і для соціялістів, бо що не Росіянин, то патріот і імперіяліст.

А чи Японія захоче чекати, поки Росія закінчить оті заводи й фабрики та приготовиться до війни на Далекому Сході, в Сибірі, Азії, щоб почати зреалізовувати свої пляни захоплення Азії, це велике питання. Не від того залежитимуть дальші події на Далекому Сході, чи большевики захочуть воювати чи ні, а від того, як поступить Японія.

НА ПЕРЕДОДНІ ВЕЛИКИХ ПОДІЙ.

Секретар стейту Стимсон вертається з Европи з тим, що годі сподіватися Америці на одержання від Европи своїх военних позичок, а також з тим, що треба рахуватися з фактом, що Німеччина не буде далі платити репарацій. Франція проти того, щоб Німеччина не платила репарацій, але нарешті й вона погодиться з тим, що з голого сорочки не знімеш, або з тим, що за ціну репарацій не можна вести ввесь світ до економічної катастрофи.

Отже льозанська конференція по міжнароднім боргам та репараціям набирає надзвичайно великого значіння. Це буде конференція, котра може принести повну зміну світових взаємовідносин ріжних держав, які укладались у Версалю. Вона, коли не юридично, то фактично може цілковито скасувати Версайський мир у тій частині, котра торкається ріжних держав, які його підписали, або тих, які тим миром признані як юридичні суб'єкти.

То це буде лиш один крок на шляху до дійсного замирення в Европі й на шляху до виходу з сучасного економічного хаосу та фінансової кризи. Поза тим ще лишаються справи територіяльного розмежування народів Европи, а передовсім справи тих народів, котрі з вини Версайського мира, чи з яких інших причин, залишилися далі поневоленими народами. Без задоволенням національно-державних змагань ріжних поневолених народів Европи, а передовсім Українців, мира в Европі не буде.

ПЕС БРЕШЕ, ВІТЕР НЕСЕ.

Маємо багато критикоманів, що все комусь хочуть доїхати. Вони трапляються також і на сторінках задрукованого українськими літерами паперу, котрий чомусь називається „ґазетою". Кожен політичний анальфабет пнеться до критики в політичних, культурних і національних справах, чи зокрема в справах міжнародньої пропаґанди й т. п. Своєї малесенької справи у власній організації, чи в громаді, не може й не вміє робити, але зате вчить інших.

Ствердження певного факту зацікавлення українською справою чужинцями отакий тип уважає „національною зрадою", чи „безглуздям", чи ще якоюсь іншою лайливою назвою, бо не може оперувати фактами. Таксамо й чиюсь ворожість до українських визвольних змагань уважає „національною катастрофою", чи ще чимсь страшнішим, шукає „серед своїх" тих, що „завинили", бо чужинець засудив Українців і т. п.

Отакий критикоман не розуміє того, що стверджується прояви невтральности, прихильности чи ворожнечі ріжних людей, партій, орґанізацій, чи держав до певної справи не тому, щоб на них покладатися, чи ними зражуватись, а лише тому, щоби вистудіювати реальне відношення сил і намічувати та продовжувати дальшу працю так, щоб вона давала найбільший ефект для тої ідеї, для якої працюється.

Зрештою нема що звертати особливу увагу на критикоманів, памятаючи, що це є та порода людей, про яку народня поговірка говорить так, як це ми подали в заголовку отсеї замітки.

УКРАЇНСЬКЕ СВЯТО У ВАШИНҐТОНІ

Сповнилась історична подія. Це перший раз трапилося таке, що Українці запрезентували частину своєї питомої культури в столиці Злучених Держав Америки. Коштувало це чимало труду і коштів, але моральний успіх ми безперечно осягнули. Це видно було з голосів столичної преси і з числа присутних Вашинґтонців на нашім виступі.

Саля „Вашинґтон Одіторіюм'' має понад 6,000 крісел. На нашім концерті було яких 3,000 осіб, з того приблизно 2,500 Американців.

„Програма українського свята з нагоди двісталіття народин Юрія Вашинґтона" складається, як відомо, з трох частей. В першій части (Спомини з України) є 10 точок (1 гаївка і 9 танців), друга часть (Народня пісня України в Америці) обіймає 9 пісень на мішаний хор, а в третій частині є знову 8 танців. Фінал має титул: „Поклін тіням Юрія Вашинґтона''.

Героями вечора були, як легко догадатися, дві особи: професор Кошиць зі своїм хором і балетмайстер Авраменко зі своїми танцями. Скільки то треба праці, щоби випровадити на сцену таких вишколених танцюристів і співаків, це знають лише вчителі тих виконавців і трохи може ті, що мали нагоду приглядатися тій праці зблизька.

Якщо на танці Авраменка дивитисьмемо не як на артистично викінчений балет, але як на картину народніх танців, то тут лишається малощо до бажання, бо кождий глядач розуміє, що від звичайних танцюристів годі жадати артистичного виконання в усіх подробицях. Коли я кільком американським паням, які сиділи біля мене, вияснив, що такі танці вони можуть побачити скрізь на широких просторах України, і що балетмайстер Авраменко старався вивести їх на сцену в ориґінальнім виді, то ті пані дуже дивувалися, що український нарід має стільки гарних танків, і були безперечно цими танками захоплені. Окреме сильне враження роблять на чужинців наші народні строї (особливо жіночі) і це — разом з нашими танцями — захоплює кождого глядача. Кождий танок Американці дуже щиро оплескували, а це знак, що ті танки мають свою артистичну вартість.

Коли вашинґтонські пані (особливо в передніх рядах) нераз аж на ноги зривалися, щоби побачити, як маленька дітвора вививає на сцені ногами, і взагалі були з наших танків дуже вдоволені, то столичні панове одушевлялися більше продукціями хору. А цей хор — це справжнє чудо з музичного боку! Слухаючи його, бачиться в уяві чотири рівнесенькі ниточки, без найменших на них ґудзків. Ніколи один голос не домінує над другим, ніколи соліст чи солістка не губиться в хоральнім супроводі. Хор без супроводу фортепяна або оркестри це для Американця рідкість. Хтож почує хор Кошиця, цей відразу зрозуміє, що й найліпший музичний супровід зіпсував би ввесь ефект цього хору. Він такий досконалий, усякі подробиці (дикція, інтерпретація, динамічні нюанси і т. п.) так перфектно викінчені, що перо критика ломиться і він може тільки сказати: чудово! божесько! Це щось у музичнім світі невидане, нечуване!

Вслухайтеся добре у таку, наприклад, пісню як „Чорноморець". Мельодія цеї народньої пісні досить собі простенька — нічого надзвичайного. Але послухайте її в обробці майстра Кошиця! Коли потопаючий на морю чорноморець гукає на свою милу, щоб ішла його ратувати, то вам волосся на голові їжиться, а горло наче хто кліщами стискає. Або та „вража баба", котра визбирує по подвірю свої курята перед надходячою бурею. Яка це траґедія запанувала тоді, коли „став дощ накрапать"!

Ми бачимо, що професор Кошиць не тільки першорядний діріґент, але й знаменитий аранжер українських народніх пісень. Треба великої музичної ерудиції й ориґінальности, щоб з простої народньої мельодії зробити твір такої захоплюючої сили.

Обом нашим артистам, Авраменкови й Кошицеви, належиться від нас велика подяка за їх безмежні труди, але треба дати признання і тим нашим діточкам, що виступали й виступають на святі в честь Вашинґтона. Танцюристи з Ню Йорку (65 осіб) були без спання цілих 36 годин, але на сцені не виглядали ані трошки помучені. Це справді козацька завзятість!

Великий патріотичний обовязок сповнили й ті Українці та Українки, котрі з далеких сторін прибули до Вашинґтону, щоб своєю присутністю звеличити своє свято в столиці своєї нової вітчини. Скільки вони в дорозі й у самім Вашинґтоні намозолилися, про це я тут писати не буду, але мушу склонити перед ними свою голову! Якби в нас таких щирих патріотів було більше, то й наш „залізний" Авраменко можеб хоч одну нічку заснув безжурно...

Кінчу тим, чим зачав: сталась історична подія. Ми дісталися зі своєю культурою аж до самого серця Злучених Держав, а звідтам ідемо далі... Вже тепер не знайдете у Вашинґтоні такого урядовця, котрий би сказав, що „Україна", то такий музичний інструмент*). Минулись уже ті часи, коли наші вороги набріхували на нас перед цивілізованим світом, що Українці нічого не мають і нічого не знають — добрі лише служити, а не панувати.

*) Є такий музичний інструмент, що називається „окаріна".

Осип Стеткевич.

КИТАЙ МАЄ НАЙСТАРШІ ЧАСОПИСИ.

Друкарство відоме було в Китаю тому тисячу літ. Багато літ, заки в Европі Ґутенберґ винайшов друкарство, Китайці вживали рухомих черенок. Китай може теж похвалитися першою в світі ґазетою „Чіньпао" себто „Отоличні Вісти". То був урядовий орґан, свого роду бюлетен, який виходив що дня, а розсилали його до всіх провінцій спеціяльними післанцями. Часопис формою пригадував вузький зшиток, були в ньому цісарські едикти, міністерські розпорядки, звіти цензорів і ґубернаторів, іменування і т. і. Річники того часопису це важне історичне джерело. З упадком династії впала теж ця ґазета, що проіснувала коло десять століть.

Часописи в нинішній формі повстали значно пізніше. Наслідували закордонні зразки. Першим часописом того роду було „Чунь-Ваі-Гсін-Пао" (Китайсько-закордонний Часопис), який став виходити в Гонконгу в 1858 році. Небаром потім повстали подібні часописи в Шанґгаю і Тієнціні. Найстаршим із істнуючих тепер часописів є „Шен Тао", що виходить від 1872 року в Шанґгаю, де займає визначне становище.

Вплив нового правопису.

Розвиток китайської преси стояв у тіснім звязку з політичними подіями, а значно вплинув на нього новий напрямок у літературі, який поставив вимогу: „Пиши, як говориш". Вимога ця мала для китайської літератури велике значіння, бо між мовою та кикитайським правописом була велика ріжниця. Щоби навчитися писати, треба було для цього великого труду. Тому література була для широких кол недоступна.

Раз на день.

Скільки в Китаю виходить часописів, годі докладно устійнити, бо є там дуже багато малих видавництв, які після короткого істнування перестають виходити. Середніх і великих часописів є коло 600. З того 60 припадає на Шанґгай, 50 на Пекін, 40 на Кантон і 30 на Тієнцін. Наклади доходять до 150,000 примірників. Найбільші часописи появляються лише раз денно. Мають ріжні, ілюстровані, літературні, господарські, спортово-автомобільні додатки.

Цікаві є китайські друкарні. Тепер уживають там лише металевих черенок. Давніше друкували книжки дереворитами, по мистецьки різбленими. Тяжку працю має китайський складач, бо має до діла з 4,000 —6,000 знаками, що розміщені в кількаметрових каштах (скринях).

Та видавництва мають тепер новочасні уладження, ротаційні машини і т. д. Ґазету розносять кольпортери по місті, або опаковані пачками розсилають почтою замісцевим абонентам.

„Москітова" преса.

Зовнішньо китайський часопис не дуже ріжниться від наших часописів. Є там передова стаття, політичні, літературні, господарські, наукові відділи, льокальні вістки з ділянки техніки, спорту, фейлетон, переписку із замітками читачів.

Велику частину часопису займають оголошення, порозміщувані на всіх сторінках. Оголошення зложені по мистецьки, з рисунками. Тепер преса підлягає гострій цензурі, що передовсім виступає проти комунізму. Всеж повстають вічно опозиційні часописи ріжних напрямків, які після короткого часу зникають. Крім того має Китай т. зв. „москітову" пресу, або брукову, що жиє сензаціями та скандалами з товариського життя. Ця преса має добрі інформації і з нею дуже рахуються.

В Китаю виходять теж чужинні часописи. Є там около 20 англійських часописів, а 5 американських. Виходять там теж китайські часописи в анґлійській мові, яких метою, самособою, пропаґанда.

На значно вищому рівні ніж щоденна преса стоять тижневики та місячники у дуже численних виданнях. Вони обговорюють ріжні питання життя, часто багато ілюстровані.

Сільський священик читає з проповідальниці з Книги Битія. Сторінка кінчиться словами: „Господь післав Адамови жінку". Потім священик обернув замісць одної кілька сторінок і читав дальше: „Вона була вимазана дьогтем ізверху та зі середини". Ті слова торкалися Ноєвого ковчега.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIAN TRIBUTE TO GEORGE WASHINGTON'S BICENTENNIAL.

BALTIMORE, MARYLAND.

UKRAINIAN CHORUS IS HEARD AT THE ALCAZAR.

Practically unchanged in appearance since its last visit here a numbers of years ago, the Ukrainian Chorus of Alexander Koshetz, noted Russian choir director, accompanied by Vasile Avramenko's Ukrainian folk-ballet, was heard in concert at the Alcazar last night. The concert was one of a number sponsored by Ukrainians in America in honor of the Washington Bicentennial.

The choir was garbed in the dress of its country, which is picturesque in the highest degree. For the women, it consists of an elaborately embroidered tunic, over which is worn a hiplength jacket of velvet also ornate with embroidery; a skirt of large rectangular plaid, an apron heavily encrusted with spangles, red boots and a head-dress of flowers tied with numerous ribbon streamers. The men wore embroidered shirts, full red coats, wide trousers and boots. The costumes of the dancers were less ornate but similar.

To give the entertainment continuity, the whole was staged against a curtain representing a Ukrainian village. Unseen, the choir sang an Easter Roundle and Chant before the dawn which ushers in the Russian Easter. A small folk orchestra swung into a fast dance rhythm, and sixteen dancers presented a series of folk dances, complicated in steps and accents. Mr. Avramenko himself presented the Hopak of the finale, but interesting as it was quite overshadowed by the solo dances of a little Hutzul boy and girl, the one about 7, the other 6. Their remarkable comprehension of rhythm and gesture, the variety of steps introduced in each dance, and the irresistible charm of the children themselves were sufficent evidence of the deep roots dancing has among the Russians. Later the pair appeared in duet in the final group, which included some nature dances never before seen here.

The singing of M. Koshetz's choir is one of those unique musical experiences which compels admiration, both because it is consummately skillful and is a delineation of Russia in concert form. To be sure, the brilliance of costume completes the illusion, but nowhere else does one find polyphonic music sung so smothly that it seems a natural expression, nor qualities of voice so distinctly national. The same deep basses are still in the Koshetz organization, notably the one who achieves depths unattainable to the ordinary bass voice. Some of the sound effects are beautiful beyond description, as in the Lysenko Christmas Carol Suite. Most of the choral numbers were from M. Koshetz's arrangement of folk music.

H. S. T.

(The Sun, Baltimore, Wednesday Morning, May 4, 1932).

UKRAINIANS IN SONG FESTIVAL.

Those who stayed away from the Ukrainian festival of dance and song at the Alcazar last evening missed an experience of colorful music and movement.

As with most folk dancing, there is an appealing simplicity in the lively measures brought from the remote regions of a distant land, but their ancient pagan background, and the stimulating influence of immemorial association with horses, has infected the Ukrainian dances with a notable viritity.

Familiar Steps.

The actual steps are many of them familiar, from former visits of Russian dancers, but there was an authetic quality about the group trained by Vasile Avramenko which is not always present.

The leader himself presented a Hopak solo with spirited effect and technical art.

Dance of Swords.

The unique number on the dance program was the dance with swords of the Zaparogian knights, an affair of brilliant costumes, fiery movement and flashing weapons.

But the hit of the evening was certaintly made by the two diminutive dancers, a tiny boy and girl, obviously not more than six years old who walked away with the show by dancing miniature replicas of the steps accomplished by their elders, with the utmost ease and aplomb.

H. A. F. P.

(The Baltimore News, Wednesday, May 4, 1932).

ЙДІМ УСІ НА ЮВИЛЕЙНІ СВЯТА В ЧЕСТЬ ЮРІЯ ВАШИНҐТОНА

—: з програмою виконеною :—

УКРАЇНСЬКИМ ХОРОМ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ І УКРАЇНСЬКИМ НАРОДНІМ БАЛЄТОМ ВАСИЛЯ АВРАМЕНКА.

вони відбудуться в такім порядку:

6. НЮ ЙОРК, Н. Й., неділя, 8 травня 1932, год. 3 п.п. і 8.15 в. Галя: Carnegie Hall, 57th St. & 7th Ave.

7. БОСТОН, МАСС., второк, 10 травня 1932, год. 8.15 ввечір. Галя: Boston Opera.

8. ГОЛІОК, МАСС., середа, 11 травня 1932, год. 8.15 ввечір. Галя: City Hall Auditorium.

9. НЮ ГЕЙВЕН, КОНН., четвер, 12 травня 1932, год. 8.15 веч. Галя: Shubert Theatre.

10. ГАРТФОРД, КОНН., пятниця, 13 травня 1932, год. 8.15 веч. Галя: Bushnell Memorial Hall.

11. ТРОЙ, Н. Й., субота, 14 травня 1932, год. 8.15 ввечір. Галя: Troy Music Hall.

12. ЮТИКА, Н. Й., неділя, 15 травня 1932, год. 8.15 ввечір. Галя: Majestic Theatre

13. СИРАКЮЗ, Н. Й., понеділок, 16 травня 1932, год. 8.15 веч. Галя: Lincoln Hall (Central High School).

ЦІНА БІЛЕТІВ: Від 1 до 3 дол.,
Тикети продаються при касі галі перед виступом.
Дальший порядок буде поданий пізнійше.

Артистична управа: Школа Василя Авраменка.

UKRAINIAN CHORUS AND BALLET MAKE JOINT APPEARANCE AT THE ALCAZAR.

The latest visit of that excellent organization, the Ukrainian Chorus, of Alexander Koshetz, last night at the Alcazar, was made additionally memorable and enjoyable by the appearance with it of the Vasile Avramenko Ukrainian ballet, which performed folk and historic dances of its native land in picturesque and exceedingly animated fashion. Both chorus and ballet wore the colorful costumes of their homeland, and presented attractive pictures in their groupings and movements on the stage.

The members of the chorus have been selected not so much on the basis of generally accepted ideas of vocal attainments as for a regard for voice timbre suitable for achieving the peculiar effects sought by their talented conductor. Mr. Koshetz proceeds somewhat on the idea of using voices like instruments in an orchestra, an effect that was realized especially last night in the conclusion of the Suite of Christmas Carols.

The chorus, as usual, was highly responsive to the purposes of the conductor, showed admirable balance and went through the windings and difficult intervals of the various numbers with great facility.

Much of the program consisted of numbers which had not been heard here before, with some religious lyrics set off by secular airs. There was a love song entitled "You Little Azure Star" that did not sound anything like the tunes with which we are apt to associate the divine passion and that included difficult counterpoint and fugue.

"An Irate Peasant Woman," a narrative song, and "Cossack Courting His Girl" afforded much amusement.

The ballet comprised sixteen young men and women, who moved with great animation and whose sense of rhythm proved infectious. Though the tempo of all of the music for these dances, executed by a small peasant orchestra, was the same, the dancers performed such a variety of steps that there was not the slightest monotony. The feats of agility and untutored grace moved the audience to much applause.

The work of a little miss of about 6 and a Hutzul boy who could not have been more than 7 showed how deeprooted is the art of dancing in these people, for the children proved to be astonishing in their sense of rhythm, variety of gesture and a sort of unconscious charm.

M. Avramenko, the director of the ballet, himself gave an exhibition of his art that was as unique as engrossing.

(The Evening Sun, Baltimore, Wednesday, May 4, 1932).

UKRAINIAN GROUP TO HONOR MAYOR AND LT. GOVERNOR.

Five members of the West Warwick Ukrainian dancing class of Crompton, in charge of John Krawchuk, will visit the State House tomorrow morning at 10 o'clock and present Lieutenant Governor James G. Connoly their compliments. Then at 10:15 o'clock they are slated to visit City Hall where they will extend their best wishes to Mayor James E. Dunne. The Ukrainian Easter was observed last Sunday and the occasion was signalized by the costumary feast. The group from Crompton, attired in complete Ukrainian costumes, will present Lieutenant Governor Connolly and Mayor Dunne with Eastern eggs. The custom of presenting Easter eggs to prominent persons represents the extending of high honor to the recipients.

(Pautuxet Valley Times, May 5, 1932).

UKRAINIAN COSTUMES AND EMBROIDERY ON DISPLY.

Exhibit at Library Loaned and Arranged by Wife of Ukrainian Church Pastor.

A display of Ukrainian embroidery and costumes, loaned and arranged by Mrs. Eustace Sydoriak, wife of the pastor of the Ukrainian church, 104 South Wilbur avenue, has been placed on the second floor of the Syracuse public library, where it will remain on view three weeks.

Several of the costumes shown are to be worn by members of the Ukrainian folk ballet when they present their program in this city May 16 under auspices of the Americanization league of the Ukrainian bicentennial committee.

The attire of a highlander, exhibited in one case, belongs to Ivan Pihuliak of the Ukrainian chorus and ballet, whose wife is a native Syracusan. This costume, which Mr. Pihuliak will wear when he takes part in the ballet program here, includes a brilliant red keeptar, or highlander's jacket: a pair of hand-made leather moccasins with long red laces; a shapha, or fur cap; an embroidered sash, and a beaded watch fob.

100-Year-Old Blouse.

Other articles of Ukrainian dress on display are a hand-made highlander's bag, a red beaded head-dress, a hand-woven apron, a woman's sash, and a Ukrainian neklace. Silk glouses, one of which is 100 years old, are also shown.

What the well-dressed woman will wear in Ukrainian is illustrated by a doll attired in typical Ukrainian garb. Its decorative headdress and numerous strings of bright beads indicate that despite the scarlet blue of her husband's jacket or of her brother's moccasin laces, the Ukrainian woman in not to be outdone in achieving colorful effects of costume.

Red and black predominate in Ukrainian embroidery on towels and pillow cases, altho designs of recent date frequently are characterized by more variety in color. Ukrainian church vestments and altar cloths offer further samples of this type of embroidery.

A collection of Ukrainian wooden inlay work includes clock casse, picture frames, a desk set and hand mirrors, all inlaid with bead designs, the work of a Brooklyn concern. A highlander's cane and a carved wood whistle also appear in this group.

Collored Easter Eggs.

Easter eggs colored with curious and intricate patterns, resembling somewhat the Ukrainian embroidery work, are still another feature. Several mounted pictures depict model designs for use in adorning eggs at Eastertide. This phase of the exhibit is particularly timely, since, Ukrainians observe Easter a week from next Sunday, which is Palm Sunday on the Ukrainian church calendar.

A variety of Ukrainian postcards and landscape views are arranged on the wall above the display cases, while a map shows the location of the Ukrainian republic in the southern part of Soviet Russia.

(The Post Standard, Syracuse, N. Y., April 21, 1932).

ПОДЯКА.

Юрій Рабець, член Тов. ім. Івана Франка, від. 52 У. Н. Союза в Голійок, Масс., складає щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення йому запомоги в сумі $75 з фонду убогих, і желає якнайкращого розвою для нашої організації У. Н. Союза.

Дмитро Хрупалик, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ТРОЙ, Н. Й.

На поміч голодуючим.

Редакційна стаття в „Свободі" п. з. „Під сумний спів тримбіт" знайшла відгомін в українській православній парохії св. О. Николая в Трой, Н. Й. В часі духовної місії, місцевий парох, о. І. Гундяк, попросив парохіян, щоби, відходячи з церкви, складали до пушки при дверях жертви на поміч голодуючим нашим братам на Гуцульщині.

Збірка невеличка з відомих причин. В ліпших часах можнаб зібрати в десятеро більше, бо тройські Українці ніколи не відказуються щедро спомагати всі потреби Рідного Краю. Однак тепер тяжко було зібрати більше. Жертви на поміч голодуючій Гуцульщині зложили: о. І. Гундяк з родиною 3 дол.; по 1 дол.: Розалія Покіда, Ева Студеніцька і Комітет Народної Роботи; дрібними $4.25. Разом $10.25.

Пересилаємо ту невеличку збірку до Обєднання в тій надії, що й інші українські громади поспішать на поміч голодним.

Павло Бойко,
секр. Комітету Нар. Роботи.

ПЕРШИЙ ЦИГАНТЬКИЙ ТЕАТР.

У головнім місті Закарпатської України, Ужгороді, давали з початком квітня в Міському Театрі виставу, яку уладили й у якій брали участь виключно Цигани. Попри циганську школу в Ужгороді, яка є перша й одинока в світі, утворилося театральне товариство, яке під проводом учителів згаданої школи давало образки з життя мандрівних Циганів, і одну песу з циганського життя, в якій всі ролі грали Цигани та Циганки з ужгородської циганської кольонії. Міська рада відступила салю Міського Театру. Гостей було дуже багато, місця розпродані всі до одного. Після вистави та на перервах циганська музика грала циганські пісні.

ТАРЗАН І НЕВІДОМА ІМПЕРІЯ.

(29)

Дівчина була захоплена й здивована зручністю та інтелігентністю незнайомого оборонця. Він здавався їй більше аристократичним, ніж патриції Фастус, а того чужинця всі вважають варваром. Фастус далі нападав на Тарзана, а той все однаково зручно ухилявся, вичікуючи нагоди напасти на свого противника. Фастус замітно томився і його рухи ставали повільнішими, але Тарзан все був однаковий.

Нарешті настала зручна хвилина для Тарзана. Він блискавкою кинувся на Фастуса, який не встиг і опамататися, як почув, що його рука опинилася в залізних пальцях „варвара". Він думав пручатися, але біль у руці був такий, що йому зімліли пальці, а важкий його меч упав на камінний брук. У цю хвилину в брамі звявилися два білі воїни й один чорний. Вони поспішали на допомогу Фастусови.

Воїни бачили, що Тарзан знаходиться між Фастусом і дівчиною. Отже зрозуміли так, що той варвар напав на дівчину, а шляхетний патриций боронить її. Тарзан бачив, що йому не сила боротися проти чотирох, отже рішив відходити геть, боронячись Фастусом, як щитом. Він схопив переляканого Фастуса в свої обійми й уже був готовий піднести його в повітря, як це зробив недавно, коли боронився імператором, та рух дівчини спинив його.

Тарзан бачив, що дівчина знаком руки спинила воїнів, а потім почув, як вона заговорила до них незнаною йому мовою. Тарзан не розумів, що вона говорила, але бачив здивування на обличчах воїнів і чув, як Фастус тремтів у його руках. Але Тарзан не знав, чому Фастус так тремтить: чи з переляку, чи з гніву, чи від чогось іншого. Тарзан силкувався зрозуміти, що це все значить, але не міг.